

Passiespelen 2015 in Tegelen: de Marokkaanse moslim Abbie Chalgoum speelde Jezus.

Passiespelen in Tegelen gaan 'Hem achterna'

'JEZUS IS NET ZO GOED EEN MAN VAN NU'

De Passiespelen in Tegelen willen meer zijn dan een Limburgse traditie. "De student die met zijn ziel onder de arm door de stad loopt of zelfs suicideplannen heeft, moet weten dat hij bij Jezus terecht kan."

Tekst: Willem Pekelder
Beeld: ANP Foto

Zou Jezus hier door kunnen met zijn ezeltje?" Regisseur Cees Rullens tuurt tussen zijn oogharen om de ruimte in te schatten. De decorbouwers denken met hem mee: hoe krijgen we de Verlosser ditmaal Jeruzalem in? "We drijven nooit op routine met de Passiespelen", legt de regisseur uit, "We doen het elk jaar anders."

We bevinden ons in het imposante decor van de Passiespelen Tegelen, die op 10 mei onder de titel 'Hem achterna' weer in première gaan. Linksboven in het openluchttheater De Doolhof bevindt zich het tijdelijk verblijf van Pontius Pilatus in Jeruzalem, in het midden de synagoge – zetel van het sanhedrin – en rechts het paleis van Herodes. Een enorme overkapping beschermt straks de toeschouwers tegen slecht weer.

Meer dan driehonderd acteurs, musici, zangers en figuranten doen dit jaar mee. Wie de bebouwing ziet, hier in de Noord-Limburgse plaats met 15.000 inwoners, raakt onwillekeurig onder de indruk van wat vroegere generaties hebben overgehad voor hun geloof. Het begon allemaal in 1931, toen pastoor Anton van Delft uit het Brabantse Sint Anthonis het eerste Tegelse Passiespel schreef. In 1940 werd hij afgelost →

door pater Jacques Schreurs (eind jaren zeventig landelijk bekend geworden door de KRO-serie 'Dagboek van een herdershond'), op wiens ietwat plechtstatige teksten de Passiespelen tot 1995 voortborderden.

Daarna trad een vernieuwing in: niet langer geestelijken, maar telkens andere professionele schrijvers wierpen zich op Jezus' lijdens- en verrijzenisverhaal dat elke vijf jaar in Tegelen wordt opgevoerd. In 2005 en 2010 was het de Limburgse dichter Wiel Kusters, in 2015 de Vlaamse classicus en poëet Patrick Lateur, en anno 2020 het auteursduo Ineke ter Heege en Jan-Jaap Jansen van de Amsterdamse theatergroep De Kern.

"Steeds nieuwe schrijvers, steeds nieuwe invalshoeken", vat Passiespelenpromotor Math Schmeitz (78) samen. "Bij Wiel Kusters was Lazarus de kop en staart van het verhaal, Patrick Lateur gebruikte de Emmaüsgangers als perspectief en ons huidige schrijversduo, goed bevriend overigens met Huub Oosterhuis en actief in diens Ecclesia, plaatst het lijdensverhaal heel nadrukkelijk in de moderne tijd: gelijkheid van man en vrouw. Maria en Maria Magdalena zijn krachtige rollen, en bij het Laatste Avondmaal schuiven, net als eerder, ook nu weer zowel vrouwen aan als mannen." Cees Rullens (60), voor de derde achtereenvolgende keer regisseur, gelooft stellig in maatschappelijk geëngageerd toneel. Het zit er bij 'Hem achterna' ook allemaal in: onderdrukking, vluchtelingen, seksueel misbruik. Jezus als rebel, zoals in de jaren zestig? "Hij nam natuurlijk geen blad voor de mond", antwoordt de regisseur, "maar ik denk dat Jezus net zo goed een man van nu is. Zijn we nog wel écht geïnteresseerd in elkaar in deze harde, individualistische tijd? Vergeven we elkaars fouten? Jezus gaf mensen steeds een nieuwe kans. 'Hem achterna' confronteert je met jezelf."

Reserve-Jezus

Geert Beurskens (63) kan daarover mee spreken. "Mijn leven speelt zich af binnen de vijfjaarlijkse cycli van de Passiespelen", vertelt de geboren Tegelenaar. "In 1967 deed ik voor het eerst mee, als figurantje. Een bijzondere gewaarwording: één worden met zo'n grote groep spelers, en binnen

anderhalf uur van hosanna naar kruisigt hem."

Later kwamen de grotere rollen: Pilatus, hogepriester Kajafas, Lazarus en nu Jozef van Arimathea. De laatste krijgt in de tekst en regie van nu een pregnante uitstraling, wanneer hij zich als lid van het sanhedrin, het Joodse hoogerechtshof, radicaal vóór Jezus uitsprekt. "Jozef van Arimathea durfde zich te bevrijden uit een machtsbolwerk. Daar is moed voor nodig", zegt Beurskens. "Ik kan daar veel van leren. Om een voorbeeld te geven: in 1975 kreeg ik de Jezusrol aangeboden maar durfde die niet aan, bang als ik was voor negatieve publiciteit over mijn homoseksualiteit. Ik had die door mijzelf opgeworpen barrière moeten slechten. Dan had ik Jezus kunnen spelen. Ik ben nooit verder gekomen dan reserve-Jezus. Dat was in 1980."

Vijf jaar geleden ontstond er enige reuring toen de hoofdrol naar de Marokkaanse moslim Abbie Chalgoum ging. Rullens: "Dat verzet kun je prachtig meenemen in je spel. Immers, Jezus was bij uitstek iemand die leerde dat je van iedereen moet kunnen houden. Een beter voorbeeld dan Jezus is er wat dat betreft niet. Wel, het publiek is van Abbie Chalgoum gaan houden. Intens." De Jezus van dit jaar is onderwijzer Marcel Claessen uit Beesel. "Hij is warm én energiek. Marcel kan als Jezus dus dicht bij zichzelf blijven", denkt de met oorbellen en

rode sjaal getooid regisseur. Vorige keer, in 2015, speelde Claessen nog Judas. Dat is toch wel een overgangetje naar zijn nieuwe rol? "Zeker", zegt de 52-jarige Limburger, "maar ik heb, zoals veel mensen, van beiden iets in me, denk ik. De wanhoop van Judas, die met de beste bedoelingen de verkeerde keuzes maakt, en de liefde van Jezus die met mededogen naar de medemens kijkt. Beide personages zitten vol energie, maar bij Jezus komen daar op cruciale momenten warmte en kalmte bij." Ach, vele Jezussen zijn in de loop van de voorbije bijna honderd jaar in Tegelen de revue gepasseerd. Geert Beurskens, gepensioneerd salarisadministrateur, heeft er in zijn lange toneelcarrière een stuk of acht meegemaakt. Lachend: "En sommigen keerden terug. Ja, dat gebeurt in Tegelen. Dat zijn de échte Messiassen."

Hij zag stilletjesaan een steeds menselijker Jezus ontstaan. "Regisseur Har Huys begon daar in 1975 al mee: een minder heilig plaatje. Hij wilde een Jezus van vlees en bloed, niet zozeer de Zoon van God. Hoe verbeeld je dat ook, Zoon van God? Maria evolueerde gaandeweg eveneens. Van Moeder Gods naar moeder van een jonge vent, die, zo wist Maria, weliswaar de juiste keuzes maakte, maar waar zij tóch onder leed."

Missionair project

Erevoorzitter van de Passiespelen Wim

In 2015 bezochten zo'n 40.000 mensen de Passiespelen in Tegelen.

Beurskens, geen familie van Geert, ontmoette Jezus voor het eerst in 1980. “Dat was op de afdeling spoedeisende hulp van het Tegelse ziekenhuis”, glimlacht hij. “Ik werkte daar toen als arts-assistent, en degene die Jezus speelde was niet helemaal goed geworden, geloof ik.” Twee jaar later werd de nu gepensioneerde huisarts secretaris van de Passiespelen, en van 1985 tot 2018 was hij voorzitter. “De Passiespelen zijn een engagement voor het leven. Dat geldt niet alleen voor mij, maar ook voor vele acteurs.”

De 66-jarige Swalmenaar ziet de Passiespelen de laatste decennia vooral als een missionair project. “Kijk, ze begonnen ooit als een loot aan de stam van het rijke roomse leven. De Passiespelen waren een bevestiging van het geloof, en men ging er min of meer verplicht naar toe. Maar ook in Limburg heeft de secularisatie toegeslagen”, verzucht de erevoorzitter. “Sterker, de ontkerkelijking heeft hier een ravage aangericht. Meer dan de helft van de kinderen doet geen eerste heilige communie meer, op sommige scholen zijn priesters niet welkom, en veel Limburgers weten niet meer wat er met Pasen is gebeurd. Dat doet mij allemaal vreselijk veel pijn.

Maar daardoor hebben de Passiespelen des te meer toekomst: we kunnen mensen terugwinnen voor het geloof. Niet door Jezus uit te beelden als een soort Che Guevara, zoals we zagen in de regie van Har Huys – wat toen overigens nodig was om los te komen uit het korset van de jaren vijftig –, maar als wie hij werkelijk is: de verlosser. De student die met zijn ziel onder de arm door de stad loopt, of zelfs suïcideplannen heeft, moet weten dat hij bij Jezus terecht kan. Die mystieke en relevante Christus zie ik persoonlijk terug sinds Wiel Kusters.”

Zakdoeken

In de gloriejaren aanschouwden in een zomerseizoen meer dan 100.000 bezoekers de Passiespelen. 1950 was een record: 160.000 toeschouwers. In 1971 volgde het dieptepunt: 15.000. In de 21ste eeuw schommelen de aantallen zo rond de 40.000.

In het naaiatelier, waar dames de nieuwe, kleurrijke kostuums fabriceren, erkent pr-man Schmeitz dat ‘Hem achterna’ flinke concurrentie heeft te duchten van het

‘Veel Limburgers weten niet meer wat er met Pasen is gebeurd. Dat doet mij vreselijk pijn’

tv-spektakel ‘The Passion’. “In Limburg zeggen we: het is gapen tegen de ovensmoel. En dan doel ik met name op het enorme budget van ‘The Passion’, waarbij het onze schriep afsteekt. Toch denk ik dat ‘The Passion’ de kijker minder diep raakt. Bij ons zit je met je neus boven op het stuk, het publiek wordt volk.”

De gepensioneerde theaterdirecteur (van onder andere De Maaspoort in Venlo) hoopt ‘Passion’-publiek naar Tegelen te lokken met onder meer een glossy waarin zowel de tv-Jezus als die uit Tegelen wordt geïnterviewd. Tot nu toe bestaat het publiek van de Passiespelen voor de helft uit Limburgers, zo is uit eigen onderzoek gebleken, en voor de andere helft uit andere Nederlanders, alsmede Vlamingen en Duitsers. “Er is nog veel te winnen op de Nederlandse markt”, denkt Schmeitz. Gelovig zijn de bezoekers lang niet allemaal, maar 85 procent is enthousiast over de voorstelling, zo blijkt uit genoemd onderzoek. Schmeitz: “Opvallend is dat de Limburgers vooral komen voor het spektakel, en de andere bezoekers voor zingeving.”

We nemen een lunch in het nabijgelegen kloosterdorp Steyl, waarbij de oud-theaterdirecteur zegt dat één ding al die jaren nooit is veranderd: de eucharistieviering in het openluchttheater, voorafgaand aan de première. Met de bisschop van Roermond als celebrant. “Zowel de vorige bisschop Wiertz, als de huidige, mgr. Smeets, heeft ons altijd gesteund. Zij begrijpen dat je het bijbelse verhaal qua vorm en inhoud moet aanpassen om het aantrekkelijk te maken voor een groot publiek. Wij bedrijven hier geen theologie, maar theater.”

Als speler hoeft je niet katholiek te zijn, vindt regisseur Rullens, maar je moet wel affiniteit hebben met het geloof, zoals ook alle geïnterviewden in deze reportage dat

hebben. “Tijdens de repetities overkomt je wat”, weet de in de Brabantse Biesbosch geboren regisseur. “Je gaat een beetje Zijn weg, dat is voor alle deelnemers zó verrijkend. Je wordt geen heilige, maar misschien wel een beter mens. Dichter bij het geloof dan met dit Passiespel kan ik persoonlijk niet komen. Ik wens dat ook onze bezoekers toe, dat ze even verstillen, een poosje de telefoon laten liggen en denken: wat heb ik meegemaakt? Je merkt het ook als Jezus sterft en Maria huilt. Dan komen in het publiek de zakdoeken tevoorschijn.”

Heel erg stil

Geert Beurskens is in zijn meer dan vijftigjarige Passiespelen-loopbaan meerdere keren diep geraakt. Maar rond het jaar 2000 ging het mis, net toen hij eindelijk de Jezusrol aandurfde. “Regisseur Ben Verbong zei in december 1997 zeer beslist: jij wordt mijn Christus. Ik heb toen ‘ja’ gezegd, mede omdat ik dacht dat ik de eenzaamheid uit mijn jonge jaren als homoseksueel – ik ben inmiddels 34 jaar samen met mijn vriend – goed in de Jezusrol zou kunnen gebruiken. Maar ten slotte ging het na een ruzie in het bestuur over Verbongs teksten niet door. Met mijn homo-zijn had dat conflict overigens niet te maken. Het bestuur vond mijn geaardheid geen probleem voor de Jezus-rol.

Na de onenigheid vertrok ik uit de Passiespelen en belandde in een burn-out, de grootste crisis van mijn leven. Vijf jaar later, voor de uitvoering van 2005, vroeg Wiel Kusters mij als Lazarus. Die rol heb ik aanvaard, want net als Lazarus was ik opgestaan.”

En Beurskens citeert de epiloog die hij destijds mocht uitspreken: “Dat ik nu pas echt weer leven kan, vanuit de dood die mij beving, een leven waartoe Hij mij riep. Dat ik nog steeds met Hem gestorven was, maar nu met Hem verzezen ben, met Hem die Zich verrijzen deed en die het Leven is. Want wat mij overkomen is heeft nu pas zin.”

En daarna werd het in 2005 even heel erg stil in openluchttheater De Doolhof. ●

‘Hem achterna’ gaat op 10 mei in première in openluchttheater De Doolhof in Tegelen. De laatste uitvoering is op 13 september. Zie verder www.passiespelen.nl.